

טוֹדוֹ וְאֶרְמִלִית

וּסְבִיבֵי פֶרְסִיָאֵלִיק הַשְּׁתִּי

מאת דב סדן

משום שהנהתה הנחת-שוא — השופר
טים עשו כחובתם ולא התחשבו אלא
ברעתם שלהם. ולפי שנימוקי דעתם
לפנינו. ניתן לנו לדון בהם לגופם,
וסמי סכאן כל ענין של כפייה ואידיה
כפייה. שהם אולי מפלס יפה אך בדת
שאינה יפה.

ד

שלישית, דין שנדקק בקטנה
אחרונה שגם היא גדולה — ראשה
יהי, מר היים לבנון. נהג, במסד
בית-הרבנות, מנהג של מוכתר בנימוך
טים, אך הפעם אמר כמה דברים מיותר
רים, ואפילו מיותרים לחלוטין. הוא
ראה להדגיש, כי אין מועצת העיריה
מתערבת בדיונים ודינים של השופטים
אך מניהיגיה עיכוב את היגשתה, ולא
די שאמר משמם של השופטים מה שלא
אמרו. כלומר כי לא היה השנה ספר
הראוי לפלס, ראה גם לשבחם על דבר
רים אלה שלא אמרום. ולא עוד, משא
מר דברי התפעלותו המוצדקת על גאי
מו היפה והטהוטם של התנהגותם לחכ
מת-ישראל, דיר משה זילברג, ראה
לצרף רמיזה על נאום אחר שנישא
באילת, ואמר עליו: "שלא זכיתי לשי
מוע, ותוך כדי דיבורו חיקן את עצמי
דרך-עקיפה: שזכיתי שלא לשמוע.
ושאלה היא, מה זכיה מיוחדת היא שלא
לשמוע נאום של סופר עברי, כמו ס,
יוהר, שאמר בו דברי אמיתו על עצמי
ועל דורו מתוך ריגשת-נפש, שלימות
ביטוי, רמת-חשבה וטוהר-מצפון.
אך מה אוואונן על ראשי-העיריה שלא
שמע את הנאים של יוהר ונתעלמו מכי
נו כל אלה, אם השופטים קראו את
הספר, שהנאום הוא אך בתיקולו הקליל
שה, ונתעלמו מהם כל אלה.

דה בשנה הבאה, שהיא רשאית לחלק
שני פרטים אם ימצאו לה ספרים ראוי
יים לכך, ודאי, כי הפעם לא היה לפני
נו מקרה ראשון — הרי לא נמצא
ספר יזכה בלובדעות, כלומר בשנייה
משלושת הקולות; אך דומה, כי הפעם
לא היה לפנינו גם מקרה אחרון —
שהרי לא נמצא רובידעות להחלטה, כי
אין השנה ספר ראוי לפרס; ואדרבה
בהזוהי-הדעת נאמר בפירוש, כי היו
ספרים הראויים לתשומת-לב רצינית.
אך ככל המשוער לא היה בידי כל
שופט אלא לגיט קול אחד, הוא קולו
שלו, לספר הנראה לו, וממילא נסתכל
מה אותה תשומת-לב הרצינית כדרך
שנסתכמה.

והנה מעמד כזה של דעות שקולות
פירושו למעשה פירוקו של הבר-השופר
טים לשלושה וטעם סיפאראטה, והיא
מעמד, שבו הורעה משותפת, ביחד
כדמות פסקדין, אינה אלא פיקציה
בית-דין, המגיע למעמד כזה, או שהוא
מתפרק או שנוספים לו שופט או שופט
טים, אבל תקנות פרס ביאליק לא
הביאו במנין אפשרות זו, והשופטים
לא הבינו, כי אפשר עודם לשישה שופר
טים, אך שוב אינם הבר-שופטים, יתן
לשער, כי פירוקו של הבר-שופטים
לשם שינוי הרכבה, אם על דרך תוספת
אם על דרך חידוש, היה כרוך בזיהוי
של הטכס, דבר הקשה למסורת הפרס,
שחלוקתו תלה ביום יולדתו של המ
שורר, ונשמרת עד עתה מכל משמר,
אבל מתר להקשות, אם שכן כיבודה
של מסורת מועד-הפרס לא יצא בהפסד
עיקרו ותכליתו.

ההלכה והאגדה, שני גילויי-היסוד
של מהותנו האמת, כרוכים יחדו —
ושכנותם הסמוכה בכפיפה אחת בשני
ספרי-היסוד של תרבותנו, המקרא
והגמרא, מעידה, ודאי, ענין הוא להרי
היר וחקר, סתי היכן ועלימה השכונר
הצופה מתחלפו: בריחוק או בפירוד.
וסתי והיכן ועלימה היא מיתקנה בקי
רוב או בהידוק, עד שהיא חוזרת לאחי
דומה כבראשונה, ומי לנו גדול כביא
ליה, המזמן לנו פחה בדיקה לכך —
בימינו-עוריו שר את שירו, "אל האני
דה", כשלבנו שלם בה, כשם ששר את
שירתו להלכה ב"המתמיד", כשלבנו
חלוק בה: בימי שחרותו הוא גותן
ההילה ידו, "לספר-האגדה", ורק לימים
לאחר שאמר, במסתו הנודעת, את דבר
רו העו והמחוסס בענין אחדותה של
ההלכה והאגדה מתוך יחס שונה, וכס
עם הפוך, מיהסו בימינו-עוריו, הוא
נותן ידו לספר ההלכה, ספר-המשניות,
שלא זכה לטיטו, אך התהלכו כנואף,
ודומה, כי רוחה של השכונה הזאת
וחידושה נחה מצדמה גם על המוסד
שנוסד עונ בחייו ולכבודו, הוא הפרס
על שמו, שההלכה בגלגל חכמת-ישי
ראל והאגדה בגלגל הספרות היפה
דרות בו בכפיפה אחת, ולכך, אמנת,
ראינו את הפרס הצי יובל שנים, ואך
ע תה, בשנותו העשרים ושש, נפלה
חדשה — אם להעזר בדרך שימור
של המשורר, הרי תחת הטנדו של ההל
כה והאגדה, יושבת עתה הראשונה
ארמילית, שעליכן אי אפשר שלא לומר
דבר-תמיהה על הועדת-החברה, שנהיה
בהיפך מאמרם: יגעת ולא מצאת —
אל תאמין, ואפשר נחלקים לה היפוך-
הציווי: חפישו שפיר, או: דוק ותש
כה, מחוץ שהפלינו עיניהם וביקשו
למצוא את הרצוי מעבר לקרוב ביותר,
הנוקר ובלט כאליו.

בדברים האלה פתחתי את הרצאתי
בטכס חלוקת פרס-ביאליק השנה, ולא
הבאתים בזה אלא משום שהיו בהינה
תגובה ראשונה על החזיון המוזר
של הכרזת בצורת בשדה הספרות היפה
עתה, שרבו התגובות מעברים, ואך
השופטים עצמם נטלו את רשותה-
בור, ניתן, כמובן, שלא להסתפק ברמה
אך דומני, כי גם עתה חובה היא להצי
סמצם בתחומה של התמיהה, ושלא
להפליגה לתחושה של התרעומת, לא
כל-שכן לזיהומו של הקטרוג, וביותר
אם הוא קטרוג על השופטים, כי הם
או, שלהם עשו — אמרו איש איש דע
תו שלו, רעתה אפילו נהגו לפנים משר
רת הדין, שמירשו ברבים את גימוקי
דעתם, גימוקים אלה ודאי שהם פרוזים
לביקורת, אך גם היא חובה שתיעשה
מעבר לגבולו של הקטרוג, ולענין סמי
התי, שיותר משהיא נוגעת לגופה שי
הפרשה היא נוגעת לסביבה, הרייה
תמיהה משולשת.

ב

ראשית, דין שנדקק בקטנה אהה
שהיא גדולה: לשי תקנות-הפרס אפשר
שועדת-השופטים תחליט, ברוב-ידעיה,
שיש ספר הראוי לו, כשם שאפשר
שועדת-השופטים תחליט ברוב-ידעיה,
שאין ספר הראוי לו, במקרה דא
שון הוא ניתן למו שנמצא ראוי, במקרה
אחרון סכמו עומד לרשותה של תועי

שניית, דין שנדקק בקטנה אח
רת שגם היא גדולה — הסופר יזחנ
סברסקי, שנטל עליו לקרוא, בהשי
דו שני הבריו-לשופט, את הוית-דע
חם, הטיל שיגורמה במסירת הקריאד,
כי קריאה זו היא, ברגיל, מן הכתב
בלבר, ואילו הוא רצה הפעם להקדים
מעט דברים שבעל-פה, הוא דיבר בהם,
כלשוננו, על הבוטבה, "הוא עומד לה"
טילה, ואך העיר הערת-אגב שלישונה
כך: "ביקשו לכפות עלינו שיפוט",
דומה עלי, כי לא חוותי-הדעת, על
ענינה ונוסחה, אלא התערה הזאת
היא-היא הבוטבה, ופליאה היא, כי
בעליה, שנטל את רשות-הדיבור ברשות
הרבים, בהודעתו לסופר, "דבר", לא
ראה חובה לעצמו להסביר אותה הערה
ולצרף לה דבר הוכחה, שלא להניח
את הכופים באלמוניותם, אלא לפרוץ
כתבתם, כי האשמה היא, שאסור להפי
ריחה בעלמא, וחובה לנהוג בה בחינר
ברחל בתך הקטנה — מי כפה ומה
כפה, אישים, אגודות, מוסדות, שלי
טונות? שאם לא כן, ניתן מקום
לברירה קשה ביותר — או נאמר, כי
האשמה, היא דבר של ממש, ונמצאו
שני גיבורים שעמדו בפניה ואחד שלא
היה גיבור במוחם ולא היה לו כביכול
כוח שלא להכנע לה: או נאמר כי כל
אותה האשמה אינה דבר של ממש וכל
כולה דבר-השמועות של העתונאים ונמ'
צא שהמפרשה ככפייה מסתיר מאחורי
פירושו האשמה אחרת, כלומר שהוא
עצמו כפה שיפוט-להכעיס על עצמו,
בטוהני, כי הברירה היא ברירה-שוא